

Bijlage I

Uitvoeringsnota's

1. BELANG VAN DE GRIJZE LITERATUUR

BELSPO eist dat de grijze literatuur gedeponeerd en vrij toegankelijk wordt (Open Access). Grijze literatuur wordt doorgaans gedefinieerd als niet formeel gepubliceerde academische literatuur (https://en.wikipedia.org/wiki/Grey_literature) en reikt verder dan wetenschappelijke tijdschriften. Een gepubliceerd artikel verliest vandaag aan wetenschappelijke relevantie, maar wint voor onderzoekers wel aan belang voor de loopbaanontwikkeling en de absolute voorrang. Vandaar het groeiende belang van voor- en napublicaties, hoofdstukken van boeken, catalogi, conferenties, verslagen, scripties en proefschriften, literaire kritieken, werkdocumenten en conferenties die uitgroeien tot belangrijke informatiekanalen voor het academisch onderzoek. Zo kunnen uitzonderlijke bescherming en embargo's (op voor- en napublicaties) nodig zijn.

2. ONDERHANDELEN MET DE TIJDSCHRIFTEN

Tijdens de onderhandelingen met uitgevers van tijdschriften kan een auteur om de medewerking vragen van de contactpersoon Open Access (of de bibliothecaris) van zijn instelling of om die van het steunpunt Orfeo.¹ Onderzoekers moeten echter perfect in staat zijn de volgende maatregelen te nemen om vrije toegang (Open Access) te verkrijgen.

In de meeste gevallen, vooral bij voorpublicaties of napublicaties, aanvaarden de tijdschriften dat een digitale kopie van een wetenschappelijk artikel bij voorkeur onmiddellijk, maar gewoontegetrouw na een embargo van zes tot twaalf maanden wordt gedeponeerd. Aan onderzoekers wordt gevraagd de site Sherpa-Romeo te raadplegen (<http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php>) om kennis te nemen van het uitgeversbeleid ter zake. Ook al staat een tijdschrift officieel niet achter vrije toegang, zou de houder van de publicatierechten ondanks alles moeten voorkomen dat rechten worden overgedragen die niet noodzakelijk zijn voor de commerciële exploitatie van het werk en dat de rechten op online publicaties in vrije toegang worden behouden. Om al aan de uitgever afgestane rechten te recupereren, volstaat een licentie of een eenvoudige toestemming van de uitgever via een aanhangsel. Zo worden de deponering en de online publicatie ervan mogelijk gemaakt, op voorwaarde dat onder andere sommige wijzigingen in de lay-out worden aangebracht. Het steunpunt Orfeo stelt een standaard aanhangsel beschikbaar.

3. TOEGANG TOT DE INTEGRALE TEKST

De vrije toegang (Open Access) is niet onwettig en een reeks van internationaal erkende standaardlicenties, bekend onder de naam 'Creative Commons' (CC), werd ontwikkeld om de kennis te kunnen delen en te gebruiken via wettelijke en kosteloze tools die echter de gunning garanderen.

Die tools vereenvoudigen de bestaande auteursrechten en zijn aangepast aan de respectieve nationale wetgeving. Alvorens toegang te krijgen tot de integrale tekst, moet een gebruiker de licentie CC-BY (of de licentie CC BY-NC-SA voor monografieën) aanvaarden door "click-wrap" te activeren. Hiermee wordt zijn expliciete bedoeling kenbaar gemaakt om de voorgelegde licentie te onderschrijven.

Dankzij de interface Orfeo kan ook de knop Open Access (OA Button) worden geactiveerd. Bij een embargo kan via deze knop een exemplaar worden opgezocht dat ergens anders op het web vrij

---

¹ Zie Bijlage 4,1.5. Governance Orfeo

toegankelijk is. Zo niet wordt automatisch onmiddellijk een mail verstuurd naar de auteur met het verzoek een overdruk te bezorgen of meer informatie te geven over de publicatie.

4. TIJDSPERIODE

Werken die voor 1993 zijn gepubliceerd moeten niet vanaf nu worden gescand! De graduele toepassing van dat mandaat verplicht enkel de deponering van onderzoeksresultaten vanaf 2009, zoals overeengekomen tussen de partners van het project Orfeo. Werken die enkel op een papieren drager werden gepubliceerd en die van voor 2009 dateren, moeten nog niet worden gescand. Voor het retroactief deponeren en het scannen worden de projectpartners geraadpleegd die daar in de toekomst bij betrokken zullen zijn. De hierbij gevoegde roadmap dient als richtlijn.

Artikels die gepubliceerd zijn voor 1993 kunnen zonder bezwaar vrij toegankelijk worden gemaakt om de eenvoudige reden dat contracten van voor die datum geen eigendomsrechten toekenden aan de uitgever voor online verspreiding (voor zover niet met de uitgever over het toen gesloten contract werd heronderhandeld, geen rechten werden overgedragen of een exclusieve licentie werd toegekend, of als er wel rechten werden overgedragen of een exclusieve licentie werd toegekend, het beleid van het tijdschrift echter wel de "Green Open Access" toestaat).

Bijlage II Roadmap Orfeo

In die roadmap is voorzien in het coderen in fasen op basis van de volgende voorwaarden:

- Uitvoering in drie fasen: deponeren van bibliografische referenties, deponeren van de integrale tekst en tot slot vrije toegang
- Retroactief coderen van de voor 2009 gepubliceerde onderzoeksresultaten
- Herstellen van het verplichte karakter van bij oorsprong optionele metadata
- Volledige vrije toegang tegen 2020, zoals aanbevolen door de "Amsterdam Call for Action" van de Europese Unie

Orfeo Roadmap 2017-2020							
	Jul-18	Dec-18	Jan-19	Jul-19	Dec-19	Jul-20	Dec-20
Input of literature references of research results dated 2009-July 2018							
Input of literature references of research results dated before 2009							
Deposit of digital articles dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital articles dated before 2009							
Deposit of digital grey literature dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital grey literature dated before 2009							
Deposit of digital monographs dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital monographs dated before 2009							
Deposit of scanned articles of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
Deposit of scanned articles of researchers no longer financed							
Deposit of scanned grey literature of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
Deposit of scanned grey literature of researchers no longer financed							
Deposit of scanned monographs of currently financed researchers dated before July 2020							
Deposit of scanned monographs of researchers no longer financed							
OA to articles of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
OA to articles of researchers no longer financed							
OA to grey literature of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
OA to grey literature of researchers no longer financed							
OA to Monographs of currently financed researchers dated before July 2020							
OA to Monographs of researchers no longer financed							
Input of the 'Description' metadata							
Input of the 'Audience' metadata							
Input of the 'Subject' metadata							
Adoption of the 'Liège Model' for evaluation based on literature references							
Adoption of the 'Liège Model' for evaluation based on full text deposits only							

Financed = direct (project related) or indirect (institutional dotation) BELSPO financing

The 'Liège model' consists of evaluation based on a bibliographic list extracted from Orfeo only. If research results have not been deposited in Orfeo, they won't show on the list. Evaluations will start however, based on literature references only. When all technical and human barriers to input of full text will have been removed, ideally by August 2020, evaluations will be based on lists of deposited full text only.

Bijlage III

Aanbevelingen die buiten het mandaat vallen

1. BILLIJKE GOUDEN WEG NAAR VRIJE TOEGANG

Net als de Gewesten en de Gemeenschappen en de Belgische onderzoeksinstituten, erkent BELSPO het recht voor onderzoekers om te publiceren in een tijdschrift naar keuze. Voor zover vrij toegankelijke tijdschriften echt meerwaarde en een redelijke prijs bieden, is de op APC's gebaseerde gouden weg een te overwegen optie. Naast de voorwaarden die in het mandaat met betrekking tot de op APC's gebaseerde gouden weg worden vermeld, beveelt BELSPO twee commerciële modellen voor de vrije toegang aan, te weten de gratis publicatie in een vrij toegankelijk tijdschrift ("Diamond") dat door publieke organisaties wordt beheerd enerzijds, en de tijdschriften ("Freemium") anderzijds, waarvan een online versie gratis is, maar waarvoor aan een gebruiker kosten kunnen worden aangerekend voor extra functionaliteiten of elementen.

2. INFRASTRUCTUURKEUZE

De meest economische of gemakkelijkste manier om Open Access toe te passen is een directe incrementele codering door de onderzoeker in een centraal depot, in casu Orfeo. Een tweede manier is vrij toegankelijke depots op te richten die volledig compatibel zijn voor alle instellingen. Op basis hiervan kunnen via Orfeo heel wat gegevens worden binnengehaald. In de derde plaats beveelt BELSPO sterk aan dat de van het Federaal Wetenschapsbeleid afhankelijke organisaties hun bestaande of geplande geïntegreerde bibliotheekmanagementsystemen compatibel maken met het protocol OAI-PMH en de standaard 'Dublin Core' voor metadata, om te voorkomen dat data dubbel worden gecodeerd. De centrale administratieve diensten van BELSPO coderen de eindverslagen van BELSPO-projecten.

3. CODERINGSPROCEDURE

De onderzoeker wordt aangespoord individueel te coderen, omdat dat een onmiddellijke update garandeert van de content van het depot. Als een onderzoeker onmiddellijk tot controle overgaat, is dat bovendien een garantie voor de kwaliteit van de metadata. Bij de deponering kunnen de interface Orfeo, de contactpersoon OA en het steunpunt Orfeo de onderzoeker ondersteuning bieden.

Bij gebrek aan een institutioneel depot en dienovereenkomstig een incrementele codering, moeten per instelling gegroepeerde coderingen in Orfeo worden overwogen. De institutionele contactpersoon OA ziet erop toe minstens tweemaal per jaar een update te verrichten. Het steunpunt Orfeo verleent bijstand en er is in opleidingen voorzien.

4. INTERNE ONDERSTEUNING

Elke instelling die aan het project Orfeo deelneemt, wijst een contactpersoon OA aan die voor de interne opvolging ervan zorgt en als gesprekspartner fungeert van de projectbeheerder bij BELSPO en het steunpunt ORFEO.² De sterke betrokkenheid van de institutionele hiërarchie dient als instrument voor een succesvolle toepassing van het OA-mandaat. Het is bijvoorbeeld absoluut noodzakelijk dat evaluatiejury's en andere wetenschappelijke raden alle bibliografieën weigeren die niet uit Orfeo of hun institutioneel OA-depot zijn gehaald, op gevaar af dat het mandaat al zijn

---

² Zie Bijlage 4.1.5. Governance Orfeo

legitimiteit verliest. Het is ook van essentieel belang dat de directie en de boekhouder van de onderzoeksinstellingen erop toezien dat de regels met betrekking tot de APC's correct worden toegepast die BELSPO niet kan controleren.

Bijlage IV

Federaal projectkader Open Access

1. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN IN HET KADER VAN HET DEPOT ORFEO

1.1. BIBLIOMETRISCHE TOOLS, CONVERSIE-, RAPPORTERINGS- EN MANAGEMENTTOOLS VOOR ORFEO

Er is in de volgende informaticatools voorzien:

Contentanalyse en gebruik - Die module monitort de content en het gebruik, registreert de gegevens over de codering, het aantal bezochte bladzijden en het aantal downloads en verrijkt de interface van de deponering van tools die de beheerder in staat stelt de geregistreerde gegevens te bekijken in de vorm van tabellen en grafieken. Die visualisaties kunnen publiek worden gemaakt.

Informatieconversie - De verouderde formaten van digitale bestanden zijn de grootste uitdaging op het gebied van de bewaring. Dankzij de module voor informatieconversie kunnen tal van bestanden worden geconverteerd, migratiestrategieën worden ondersteund en de toegang tot opgeslagen informatie worden verbeterd. De bewaargever wordt echter aangespoord de uitgeversversie te deponeren in PDF/A-formaat. Andere formaten die het mogelijk maken beter gebruik te maken van dataminingtechnieken, zoals XML of HTML, worden sterk aanbevolen.

Listing- & rapporteringsmodule - Die module automatiseert de opstelling van verslagen gebaseerd op informatie, zoals gedeponeerde metadata.

Module Metadatakwaliteit - Management- en bewaringstools voor de gegroepeerde uitgifte van metadata en de zoektocht naar dubbele gegevens, onder andere.

Orfeo toont ook de links naar referentiedatabanken van samenvattingen en door gelijken herziene literaire citaten, dankzij tools voor opzoekwerk, analyse en visualisatie van het onderzoek.³

1.2. ORFEO EN SOCIALE NETWERKEN

Zoekvermeldingen kunnen worden gelinkt aan het aantal vermeldingen van een artikel tijdens discussies op sommige sociale netwerken. De vraag blijft open of de Open Access gemeenschap het eens kan worden over de beste praktijken ter zake. BELSPO bekijkt hoe links te leggen met geldschietters en media, zoals webpagina's, blogs of sociale netwerken (bijv. Twitter en Facebook, Research Gate, Academia, ...) die gelinkt zijn aan auteurs en instellingen. Zo worden de persoonlijke valorisatie, het vinden van aanverwante opzoekingen, de oprichting en het onderhoud van netwerken van deskundige medewerkers en gelijken, de ondersteuning van de wetenschappelijke impact, de professionele vooruitgang en de financiering mogelijk gemaakt. Mededelingen via e-mail aan auteurs en 'volgers' zijn te overwegen.

BELSPO ontraadt sterk het vervangen (niet het aanvullen) van OA door oplossingen die niet met OA compatibel zijn, zoals Academia en ResearchGate. Die oplossingen garanderen geen duurzaamheid

---

³ In 2017: <http://www.elsevier.com/solutions/scopus>

en kwaliteit. Bovendien komen de vermeldingen vanuit de inhoud van erkende Open Access depots in aanmerking voor de Impact Factor.

1.3. DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK EN HET MANAGEMENT VAN ORFEO

Het management van Orfeo werd overgedragen van de DWTI naar de Koninklijke Bibliotheek. Beide organisaties ressorteren onder BELSPO. Bovendien moet Orfeo worden afgestemd op het e-depot van de Koninklijke Bibliotheek, dat de digitale extensie is van het Belgische wettelijk depot waar elke Belgische publicatie wettelijk moet worden gedeponeerd. Zodra het e-depot compatibel is gemaakt met OA en de fusie een feit is, wordt het OA-mandaat van BELSPO dienovereenkomstig aangepast.

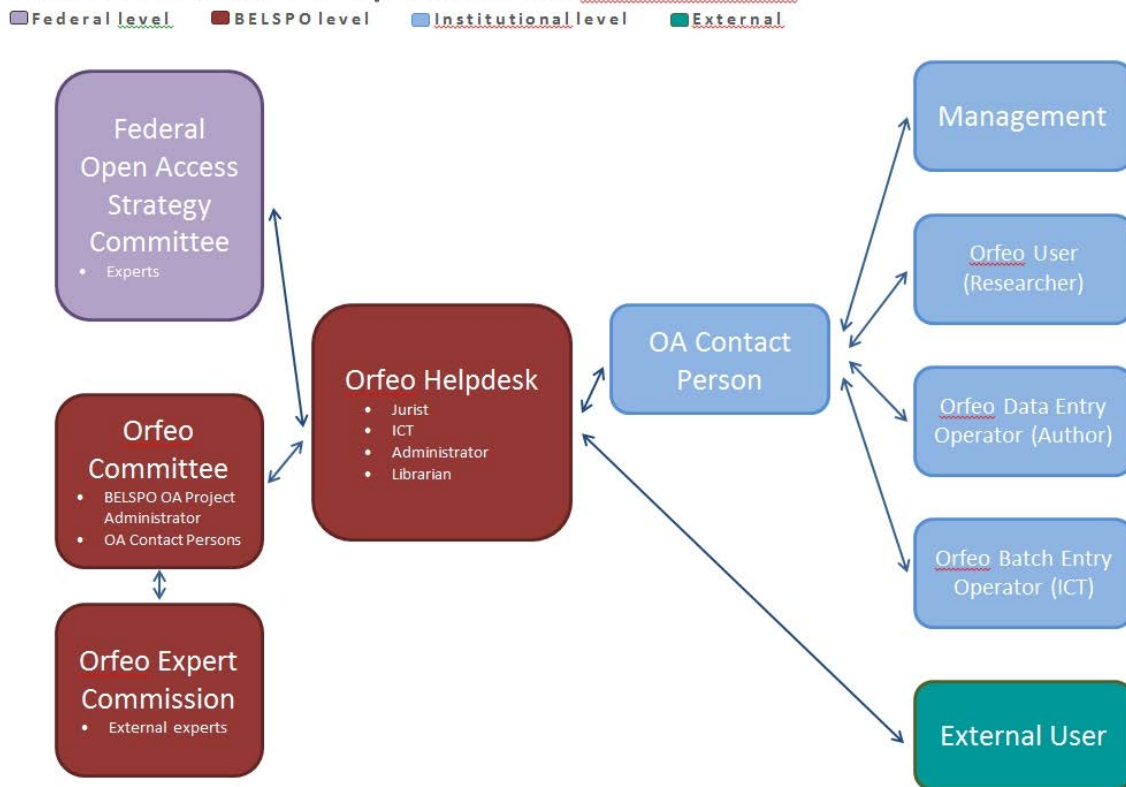
1.4. ORFEO UITBREIDEN NAAR ANDERE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN DAN BELSPO

Het stuurcomité van het OA-depot BELSPO heeft gezegd dat na het proefproject Orfeo (2014) en de eerste uitbreiding naar 11 bijkomende BELSPO-instellingen (2015), andere federale wetenschappelijke instellingen die niet onder voogdij vallen van het Federaal Wetenschapsbeleid, wellicht worden uitgenodigd om zich bij het project aan te sluiten.

1.5. GOVERNANCE ORFEO

De bovenvermelde contactpersoon OA vertegenwoordigt zijn instelling op de vergaderingen van het comité Orfeo en staat ook ten dienste van iedere deponerende auteur of Orfeo-gebruiker binnen onze instellingen, alsook van ieder directielid dat een vraag wil voorleggen, amendementen wil voorstellen of meer informatie wil verkrijgen over Orfeo. De contactpersoon OA kan op zijn beurt bijstand genieten en een opleiding volgen bij het steunpunt Orfeo. Dat laatste is samengesteld uit de projectbeheerder, een informaticus, een jurist en een bibliothecaris. Externe personen die moeilijkheden hebben zich van Orfeo te bedienen, richten zich rechtstreeks tot het steunpunt. Het stuurcomité Orfeo bespreekt de technische uitvoering van het mandaat, behandelt de managementproblemen alsook de aanvragen om af te wijken van de mandaatverplichtingen. Eventueel externe noodzakelijke expertise kan worden aangevraagd in de vorm van een commissie van experts ad hoc, benoemd door het stuurcomité Orfeo.

Federal & BELSPO Open Access Governance

1.6. BEWUSTMAKING EN BEGELEIDING VAN DE ONDERZOEKERS EN HET ONDERSTEUNEND PERSONEEL

BELSPO organiseert jaarlijks een opleidingssessie om de institutionele contactpersonen en andere personen die interesse hebben voor de laatste ontwikkelingen en beste praktijken op te leiden op het gebied van OA voor publicaties, data en Open Science.

1.7. UITBREIDING NAAR OPEN DATA EN OPEN SCIENCE

Enmaal dat Orfeo in gang is gezet en zich bestendigt, overweegt BELSPO de opening van het project naar de Open Research Data en Open Science, in overleg met de andere federale departementen, de Gemeenschappen en de Gewesten.

2. HET PROJECT OPEN ACCESS BIJ BELSPO

2.1. OA-RAADPLEGING

De beheerder van het project OA van BELSPO pleegt ruim overleg om te komen tot beleidsafstemming, technische compatibiliteit en interconnectiviteit van het depot op internationaal, nationaal en federaal niveau. Hij verzorgt ook de technological watch voor OA, Open Research Data en Open Science. Hij deelt de verkregen informatie en legt voorstellen voor aan het stuurcomité Orfeo en het federale strategisch comité voor OA.

De beheerder van het project OA bij BELSPO promoot het project OA en behartigt zijn belangen op federaal, nationaal en internationaal vlak.

2.2. INTERNATIONALE RAPPORTERING OVER OA

Met de medewerking van zijn gelijken van de Gewesten en de Gemeenschappen, rapporteert de beheerder van het project OA bij BELSPO over de verdere ontwikkeling van OA in België aan internationale organisaties, zoals de Europese Unie, het ERAC en de OESO. Daartoe wordt nu en dan een beroep gedaan op de institutionele contactpersonen.
